

Megjelenik a Társalkodóval együtt minden héten kétszer: t. i. vasárnap és csütörtökön. Előfizetheti helyben a szerktő's kiadó tulajdonosnál uri utca 453dik sz. alatti Trattner-Károlyi ház első emeletén, egyebütt pedig minden királyi posta-hivatalnál. Az ausztriai birodalomba vagy más külföldi tartományokba kívántató példányok iránt csupán a bécsi cs. főpostahivatal utján történhetik a megrendelés. Az Ertesítőben mindenféle hirdetésny fölvetetik a pontosan közöltetik.

Hanyatlásra sietvén a folyó év, tisztelettel figyelmeztetjük keltős testvér lapunk t. olvasóit, 's különöbben az orsz. távolabb részeiben lakókat, szorgalom- v. gyorskocsin előfizetésök iránti intézkedés végett, hogy nyomtatandó példányaink száma iránt kívántatólag rendelkezhezzünk 's iker lapunkkal hiány nélkül szolgálhassunk. A Jelenkor és Társalkodó jövő évben is a mostani de bővítettebb alakban, mindkettő újontetű betűkkel fog megjelenni, hetenkint kétszer, minden ízben két iven, 's midőn tárgghalmaz kívánja, félívevel saporítva is. Az országgyűlési tanácskozások rajzát mint eddig, ugy ezentul is folyvást eszközölhető gyorsasággal 's terjedelmesen adandjuk, e fölött valamint az 1836's 40ki országgyűlés végén, ugy jelenén is kedveskedünk tiszt. Pártfogóinknak a' keletkezendő új t. cikkekkel az említett évekhez hasonló alakban. Az Ertesítő mindennemű hirdetés jutalmat díjért közlend. Az előfizetés díja postán 's Budapesten házhöz küldéssel boríték alatt, félve 6 p. frt, borítékalanul helyben házhöz küldve 5 forint, egész évre pedig 12 és illetőleg 10 ft. p. p. Külföldre járatandó példányok iránt egyedül a bécsi cs. kir. főpostahivatalnál rendelkezhetni; egyebiránt pedig az ország minden kir. postahivatalainál és nálunk Pesten, uri-utczai 453. sz. Trattner-Károlyi ház első emeletén. A' címetek tisztán kérjük beküldetni. A' Jelenkor és Társalkodó szerkt.

FOGLALAT: Magyarország és Erdély (6 fels. kegyessége nemzeti nyelvérdekink előmozdítása iránt; Gászner András +; „Két garas XXIII“ Széchenyi Istvánról; országgyűlési közlem.; a' dec. 11—12ki viták folytat. a vége, országos ülések a katonai élelmészeti kérdés ügyében, legújabb hírek, Fehérmegye: viták az oct. 12ki leirat fölött; jégkár-elleni biztosítás; zágrábi kiesapongás; Szatmár kibékülése; m. akad. h. ülések'sat.)
 Amerika (Északamerikai és mexicói hírek.)
 Spanyolország (Gonzalez Bravo miniszter; Olozaga nyilat. a' cortesefelosztás ügyében; utcai zavargások Madridban; nj egyesült párti ministerség alakult.)
 Anglia (Vélemény a' királyné férjválasztásáról; Bordeaux hg londonbani bohókodása; új elevenség a' gabonatorvény elleni izgatásban.)
 Franciaország (a' király Parisba érkezett; Bourbonremények; Delavigne beteg.)
 Görögország (a' nemzeti gyűlés)
 Ertesítő.

Magyarország és Erdély

Ő cs. 's ap. kir. fős., nádorunk ő cs. kir. fős. közbenjárulta következtében, Reguly Antal fiatal hazánkfiát 's a' m. t. társaság ltagját, ki jelenleg nemzeti nyelvünk ügyében Moszkaország éjszaki részét utazza be, e' szép és hasznos cél némi előmozdításul ezer p. gó ftal legk. megajándékozni méltóztatott. Nádorunk ő fens., mint az Akadémia pártfogójának, az elnökséghez ez ügyben intézett magyar levelét a' dec. 18ki kisgyűlés zajos örömközléssel üdvözlé.

Gászner András, kir. tan. 's pozsony-kerületi orsz. főbiztos dec. 13kán meghalozott Pozsonyban, élte 84d. évében.

Örömmel hirdetjük hogy f. dec. közgyűléskor Szatmármegyében a' pártok dec. 12kén kir. biztos ő mélt. közbenjárultával kibékültek a' köv. oklevél szerint: Tagadni szeretnők, ha közfájdalmunkra elvihatalan tények nem bizonyítják hogy Szatmármegyét éveken keresztül nehéz pártusák, mindkét részről korteskedés 's annak minden megszorító következtetéseivel zaklaták. Osztozva a' haza közgazdalmiában ezeknek megszüntetésére egyesültünk. Kijelentjük azért az egész ország előtt, hogy megyei felekezeteink közt a' meggyőződés teljes szabadsága mellett a' kibékülés megtörtént, mit a' megyénkről elterjedt vélemény megnyugtatására ezennel köztudomássá teszünk. Kelt Nagy-Károlyban dec. 12. 1843. Kende Zsigmond, Eötvös Mihály, Uray Bálint, Kovács Lajos, Szerdahelyi Pál, Nagy Ignác, Vályi Lajos, Botka Imre, Ujfalusi Miklós, Kovács Ágoston, Ujhelyi Károly, Korda Lőrincz, Rába István. s. k. — Errül mint szinte a' közgyűlésről közelebb körülményesben.

Két garas.

XXIII.

Miután még ez év folytatában, mely már végére jár, némileg 's mennyire a' mostani körülmények közt lehet, be kívánom rekeszteni telekdíj körüli eszméimet, 's mint kinyilatkoztatám, egyedül bizonyos feltételekhez kötve fognék az agitatio mezejére lépni, a' netalán diadalosan kivívott közteherhordási elv alkalmazását pedig akkorra hagyandanám, mikor már ki fogott volna nyitni valamelyes, egy könnyen ismét be nem hódgatható kincsforrás, ez uttal csak röviden tárgyalhatom bizonyos Morionnak, és egy magát még csak később nevezendő magnásnak, eszmém ellen gördített nehézségeit.

Morion bölcselkedése, melyet itt *) alatt egész kiterjedésben közlök, noha rövid, és mézzel 's bizonyos

*) Ösztönözött Széchenyi István gr. felszólítása által, melyet adó-cikkjei egyikében tett, e' következtetéseket vagyok bátor röviden 's ha szükség lesz, bővebben is, előadni „Két garas“ című indítványa ellen:

udvarisággal beburkolt, azért még is tökéletesen felleplezi előttünk tisztelt szerzőjében, nem átalom mondani, azon: hazáját, mint követeli sőt tán hiszi is, mindenek fölött bálványzó, de ezért annak terheiben részt venni még sem akaró speciát, melyben honunk fájdalom! olly dús, 's mellyet több felette hasznos tulajdonok mellet az is jellemez, hogy gyűlölsége 's antipathiaja a' magnások 's általján véve a' magasb aristocratia ellen olly vakító és olly mindenek fölötti, mikép alkotványunkat, de még nemzetiségünket is lábaival volna tapodni kész, sőt ezek egész jövődjét is megrontani, ha ezáltal nyavalyás szomját enyhítve, tönkre tehetné gyűlöletének tárgyát.

Távol vagyok, általján véve, vagy kivált Magyarországot tekintve, az aristocratianak bármily kis mértékben is tömjénezni akarni, valóban felette távol! sőt ha azzal már vesződni kívánnék, megvallom, inkább volna kedvem, nem egy magyar magnásnak és előkelőnek egyedül szájhazafiságát 's vajmi potom áron szerzett népszerűségét 's hírnevét logitt pelengerre állítani.

1) Az indítvány alapja, a' telek-díj, igazságtalan, mivel a' száz millió kölcsön által eszközölt haszon az egész hazát illetvén, közösen is kellene hatni mindenkire, 's mégis az indítvány azt tartja, hogy csupán a' földbirtokosok járuljanak a' teherviseléshez.

2) Nines előadva, ha vajjon az urbéres telkekért a' földesur fizessen e' avagy a' jobbágy, vagy pedig, — leszámítván azon terhet, mennyiben már az adó nyomja, — azon arányhoz képest, melyben a' földesur a' jobbágyi telkeknek hasznát veszi, közösen?

3) Az első számú ellenvetés szerint csak a' földbirtokosok viselvé a' terhet, ugy látszik, hogy nem is egyebet, mint csupán az oligarchia vagy legalább az aristokratia javát czélozza; azaz, minthogy legnagyobb részben azért vétetnek föl a' százmillió kölcsön, hogy az eladósodott nagybirtokosok megmenekülhessenek az uszortól, az indítvány csak ezen osztálynak eszközlené javát; pedig kérdés: ha vajjon nem hasznosabb volna e', ha kissé megfonyadnának aristokratánk; abszentista legalább minden esetre kevesebb lenne 's ezenkívül az igen felszeg terv, mely csak egyik részen, a' vagyonoson, segít, a' másikat pedig egészen kihagyja a' számításból. Anglia bajainak is ott van legnagyobb jelensége, mint azt ezen évben a' tory ministeriumnak egy tagja a' lord Howik beszédjére megjegyzé, hogy a' vagyonos osztály naponta inkább gazdagodik, a' szegények pedig naponta inkább szegényednek.

4) Ezen tekintetből igen politikátlan a' terv, mivel elkülönítő osztályt képez a' polgári társaságban.

5) Az egész terv csak palliativnak és nem határozott elvkérdésnek látszik, mivel nem valami rendszeres adózási tervet akar megalapítani, hanem, ugy szólván, csupán elakarja zálogosítani a' jövődjét, ha jól emlékszem, 35 évre. —

6) Hogy kívánja a' nemes gróf a' földbirtokosoknak kikölcsönözendő 90 milliót lerovatni? Amortisatio utján, vagy pedig a' tőke kifizetésével? Ha amortisatioval, ugy a' közállománynak soha sem fog annyit pénzt kezei közt lenni egyszerre, hogy azzal valami derekast kezdhessen 's mindenek felett pedig, gyorsan be is végezhesse, mert, azt hiszem, hogy a' nemes gróf meg fogja ismerni, hogy egy annyira elmaradott országnak, mint Hunnia, investitóra vajmi igen kevéssé pénz évenként egy pár millió 's azonkívül, ha amortisatio utján fizettetnék vissza a' tőke az egyes kikölcsönzők által a' közállományban, ugy néhány év folytán arra fogna a' közállomány felébredni, hogy sem tőke sem kamat nincs többé, és mellesleg legyen megemlítve, itt látszik hogy csak palliativ ezen terv; ha pedig örökké a' földbirtokosoknál fogna a' kikölcsönzött 90 millió maradni, azaz, csak a' rendes kamat fizettetnék, és nem

Eppen nem czélok ennél fogva, édes szavakkal 's nagy lamentokkal valami szeretetet vagy csak kiméletet is gerjeszteni akarni magam és magnás bajtársaim iránt; sőt gyűlöljé bárki az egész magyarországi főrendet, jót rosztat mind egy fazékba vetve, 's pedig con amore, biz én nem bánom, vagy inkább, mert ezt nagyon bánhatni: Isten neki, hiszen e' kedvtöltés nem drága szenvedelem, fejtörő sem, mint más, és annyinak nincs jobb dolga; 's mi több, a' kölcsönt kölcsönrel, 's pedig uszorrával, vagy legalább szanakodással vissza is fizethetni.

Mit a' felhozott Morion-féle cikk tárgyalásával elérni kívánok, ehhez képest egyedül az, mikép, habár csak néhány vonással 's felszínleg de ez alkalommal is kitüntessem azon szomorú tény, hogy valóban nem egy magyar, magát a' köz állomány elibe tevő szájhazafi létezik, ki e' mellett minden fölötté levőt 's gazdagabbat erősen gyűlöli, mintsem szeretné a' hazát, 's hogy e' szeriat minden jobb, kik előtt a' haza szent neve nem üres hang, 's kiknek vérükhez vonzó hűsége több mint külmáz, kellőleg ovakodjanak, nehogy, ha már gyűlölniök kell, minnek se szükségét, se kését, se hasznát én egyebiránt, bár tekintsem a' hazát bár egyesek érdekeit, nem bírom átlátni, legalább a' köz álladalom csorbításával ne élvezzék ezen szükkeblü örömet.

Eszmém ellen gördített első pontban igazságtalanak mondja Morion indítványom alapját, mert a' száz millió kölcsön által kerekedő haszon az egész hazát illeti, 's tervem szerint még is csupán a' földbirtokosok járulnának az új teherviseléshez.

És ez fölig meddig igaz, minthogy tervemből ki vannak zárva, vagy inkább, kihagyva a' tőkepénzesek, kereskedők, gyárosok, kézművesek, bér és nyugpónz után élők'sat. Én ezeket azonban éppen olly készakarva hagytam ki, nehogy complicitabbá legyen az ügy, mellyet életbe hozvalátni sovárgok, mint ellenkezőt kívánva készakarva irányozta az olvasó figyelmét azokra Morion, jól tudván, hogy nem létezik hátulsó kapu, mellyen a' magyar kiváltságos általján véve szívesebben surrana ki, valami fizetés elkerülése végett, mert ezt némi plausibilitással tehetni gondolja, mint mikor alkalmat nyer mások 's kivált a' tőkepénzesek és más kereskedők mögé bujhatni. „Ha azok nem fizetnek,

valamelly amortisáló pénzcseke is, ekkor még kevesebbet lehetne évenként az ország investitójára fordítani 's ennél fogva, ha ezen kölcsönzött tőke bizonyos, nem hosszu idő mulva, a' közállományban vissza nem fizettetnék, akkor soha sem lehetne valami derekast és nagyszerűt tenni az ország investitójára; ha pedig visszafizetése követeltetnék a' tőkének, akkor azon állításból, hogy a' „Két garas“ magyarosabban „hat krajczár“ terv által segítve lesz a' mostani eladósodott nagybirtokosokon, semmi nem lenne, mivel aligha hajtának egyhamar az ezen kölcsön által eszközölt javítások annyit, hogy, mint mondám: egy hamar képesek lehetnének a' földbirtokosok visszafizetni a' közállományban a' tőkét.

7) És végre, az mondatik, hogy ezen telekdíj alapul szolgál egy ollyan kölcsönnek, mely bankba helyeztetve, feladatául tűzi ki az egyes birtokosok fölségelését és jószágaik javítását; nines ellene kifogásom; de ha az mondatik, hogy ezen telek-díj alapul szolgál egy ollyan kölcsönnek, mely azonkívül feladatául tűzi ki az ország investitóját is, (utakat, csatornákat, országos kikötőt'stb.) akkor az egész ellen kifogást vélek tehetni. Ha csak azt nem gondolja a' ns gróf, hogy még egy más száz milliót is fog fölvenni, mellynek kamatait a' 90 millió kamataiból fogja fedezni 's ezen második száz milliót pedig egészen az ország investitójára fordítja. Morion. Társalk. f. évi 77. sz.

kik élire verik a' pénzt*) és kincsekben fuladoznak (!), mikép fizessünk mi, kik véres veritékkel (?) keressük mindennapi kenyerünket. Legyenek azok előbb kellőleg megróva, mi is szívesen járulunk aztán bármihez is. Éljen." Így szólunk, 's éljen-t rivalg utánuk az otromba sokaság, mely kereskedőben, 's kivált tőkepénzesben úgy szólván csak haramiát és valami vampyr-féle vérszopót gondol láthatni, Morion, az udvariság és méltánylat köntösében fellépett taglaló pedig örül, mert a' nélkül, hogy észrevették vala—mint ő gondolja, de rosszul gondolja, mert illyest csak horogra való pimasz nem veszen észre—olgy felette könnyen megakasztá az ügyet; 's ugyanis: mert ha mindaddig nem járul a' kiváltságos valami teherhordáshoz, míg ötvenkét vármegyének tömkelegei és kivált a' legislatiónak egyéb bonyodalmiköz nem fog megadóztatni, és a' többség felfogása szerint kellőleg megadóztatni, kereskedő, tőkepénzes 'sat. akkor bizony Morion et Comp. uraimék soha nem fognak—legalább constitutionalis uton nem—olgy szerencsétlenül járnai, mikép valami köz terhekbeni részvétre legyenek szorítva, mert Magyarország sorsa így vagy amugy, fel vagy lefelé, de valamikép ezenül vajmi szaporán el lesz döntve már, 's ekkép Morion et Co. legfeljebb azon szerencsétlenségben fog részesülhetni, de ebben bizonyosan fog—mert vagy mi magunk, vagy más, de valaki minden esetre hovahamarább megadóztatand— hogy majd idegen kéz rója meg őt és társait, mit bár adna Isten 's minél laposabbra nyomólag, ha t. i. illyes egyedül a' dicső Morion speciesre nézve történhetnék, minthogy eféle szájhazafiak nem is érdemlenek egyebet széles e' világon.

Ámde az a' baj, hogy ez így elkülönözve nem történhetik, és hogy néha egyetlen egy illyesféle Morion elég, egész constitutionalis 's ezzel olgy szorosan egybefüggő nemzeti jövedőnk fölött kimondania a' moriatur itéletet.

Ha kereskedő vagy tőkepénzes volnék, lelkemre mondom, előlegesen azt indítványozom: „A' kereskedőkre 's a' tőkepénzesekre rójakat a' legelső új adónak becsületét!!!“ Nem nevezem tehernek, de becsületnek. És büszke érzéssel mondom, én így voltam lelkesülve mindig, és tudom, így leszek siromig, mert kimondhatlan feltékenység lakja keblemet, hogy senki hazafiai tisztben előmbé ne vágjon, mihez képest nem is keresem a' kötelesség teljesítését annyira másban, mint magamban, 's e' szerint telekdíjt javaslok, mert földbirtokos vagyok; és ha nem érez, nem gondolkozik minden, vagy legalább sok magyar így, sőt ha a' helyett, hogy mindenki iparkodnék legelső helyt állni vérenek felemelési küzdelmiben, a' nagyobb rész gyávan nemcsak el hagyja magát ragadtatni e' becsületi babért, de elég aljas, elég nyomorult, még hátat is fordítva, mást nyomni maga helyett él: akkor csekély számunkat, geographiai helyzetünket, lapos honunkat, 's olgy annyira egybebonyolodott körülményinket tekintve, bizony nem segít rajtunk e' földön orvos többé, de egyedül pap kell örök viaticummal.

Nem tudom, álmodtam vagy olvastam-e, de mindig legnagyobb elragadtatásba hoz ezen kép: „hogy mikor győzdelmes hadaival Caesar kikötni vágyott Britannia partjain, elborzadva az ott komolyan álló számtalanságtól, melyet a' tenger hajjai is látszóttak védeni, minden intés daczára még a' tizedik legio sem mert megkezdeni a' vitát, de néma kábultságba meredve, mint egy haláli fagy futá Roma legmerészebb bajnokit is keresztül, 's már már általános panicus ijedségnek mutatkoztak legaggasztóbb jelei, akkor Sextus Baculus, a' tizedik legio sashordozója, bátran ugorván a' sós hullámokba, „én legalább—igy mond—ha más nem, megfelelek kötelességemnek a' republicához, 's az ellenség közibe viszem azon sást, mely titeket annyiszor vezérlett diadalhoz, vele ott veszendő, ha ti nem vjátok vissza“ — — — És Anglia megrohanva, 's csakhamar meggyőzve lön.

Illy példát kövessünk mi, sőt legyen köztünk mindegyik, mennyire bírja, illy. példaadó, 's esküszöm, csakhamar más képet mutat honunk, mint a' milly nyomorult hátramaradások közt sýnylik az ma, 's fog sýnyleni örökleg, ha mint ma patrio more, vagy inkább a' la Morion, egyik a' másakra akarja hárítani a' hazafiságtisztét, vagy ha illyesen kétségbe esik, csudálatra méltó talentumot fejt ki valami hátulsó kapu feltalálására, 's mi több, azon még hazafisági praetensioval nagy uri mód ki is méltóztatik (!) surranni.

*) Azaz: kiknek sok pénzüik van; mert egy huszas, egy bankó élén meg nem áll.

Nemzetünkben annyi a' lólek, 's még olgy számos köztünk olgy hazafi, tán soha nem volt több, ki életével volna jobblétünket megvásárlani kész, hogy valóban csak szikra kell a' legnemesb tűz fellobbantására. Mikép bizonyos is, lennének csak a' felhozott romai had helyzetében, ugy mint ma vagyunk lelkesülve, és a' győri ütközet dicsőségére leplet vonva, bár sikerrel bár nem, de a' leggyőzdelmesb ellenséggel is vajmi férfiasan szállnánk szembe.

Ámde bajunk nem ez, mert hiszen hol az ellenség? 'S tán kár, minthogy ez esetben legalább eljárásitacticánk volna egyszerűbb, 's ekkép sokkal könnyebben felfogható. Bajaink azonban mélyebben fekszenek, sőt olgy mélyen, mikép azokon még a' legkomolyabb harcra elégséges felhevülés sem segíthet, 's ekkép nem segíthet olgy bátorság, mely a' helyett hogy megtörhetlen munkásságra, türelemre 's saját érdekeinket háttérbe lökő zarándoki hazafiságra dicsőülne—és ez, csak ez segíthetne rajtunk—egyedül harc-enthusiasmusra képes fejleni.

Már illy esetben, hol a' diadal reménye csak hosszú évek állhatatos munkássága után mutatkozhatik a' hű lelkületnek, Sextus Baculus példája nem elégséges; de nekünk, ha azon kötelességnek, mely minket köt anyaföldünkhez 's vérünkhez, valódiilag meg akarunk felelni, sokkal nehezebb erényeket kell gyakorlanunk, melyeknek sokszor csak tanuja sincs, köszönete pedig rendszerint csak sirban van, 's mely abból áll: munkálni nagyban, 's ha nem lehet munkálni kicsiben, de munkálni mindig; másban csak akkor keresni elmaradást, mikor már rajtunk nem mult, 's mindenek fölött kötelességet teljesíteni, ha más nem teljesíti is.

Mit ha Morion felfogott volna, valamint véletlenül azt is, hogy minden jobb embernek a' köz terhekbeni részvétele inkább büntetés, mintsem lenne büszkélkedési tárgy, a' felhozott első pontot alkalmasint így írja: „Emberül van, hogy elvégre földesur, az eddig szinte bevett, mindent mindig másra tolni akaró döbrögőség helyett, telekdíjt javasol. Sok más forrást is meg lehetne nyitni ugyan, kereskedőt, tőkepénzes 'sat. hasonlóul adóztatni. Ezt azonban, nehogy súlyosb legyen az ügy kivitele, hagyjuk akkorra, mikor kivittuk az első, melyet, mert én is földesur vagyok, tétova nélkül nemcsak pártolok, de mennyire birom, elő is mozdítok.“

Mikor csatarendben valának Napoleon hadai, mint tudva van, egy ezred sem akart a' másiknál később a' csatában részt venni, de mindegyik elsőseget követelt. Morion, a' méltányos, az udvarias, a' mézes mázos, ha köztük van, illy boldonságra alkalmasint nem fakad; 's azért már előre örülök látni képét, melyet ha nem esatlatkozom már láttam valahol, ha az anonymitas sánca mögül kibujván megnevezi magát. Ámde lássuk tovább:

A' második pontban felhozott nehézség egyedül részlet, melyet már eddig is felvilágosíték némileg, 's melyet, legyen csak őszinte jóakarát, nem lesz nehézt elintézni, úgy hogy annak bonczolásával most biz én nem bajlódom.

Annál nevezeteseb a' harmadik pont, mely bármilly ártatlannak sőt méltányosnak mutatkozzék első olvasásra, azért az egy kissé mélyebbre látó előtt még is új bizonyosságul szolgál, milly felette nehéz, legjobbakarattal sőt aránylag szép talentummal is roz ügyet diadalosan védni. Ugyanis, alighalad Morion csak három lépést, 's már ellent mond magának! Az első pontban t. i. azt állítja, „hogy tervem szerint a' száz millió kölcsön által eszközözendő haszon az egész hazát illetné“ a' harmadik pontban pedig azt, „hogy indítványom csak az eladósodott nagybirtokosok osztályának eszközözendő javát!“ — E' kis contradictioha pedig egyedül azért jött, mert az első pont által, mint láttuk, Morion úgy hitte tervemet leginkább megtörhetni, ha azon másra tolasí hajlamot ébresztí fel kiváltságosunkban, mely csak ürügyre vár, hogy vad szenvedélyre fakadva, megakaszthasson mindent; a' harmadik pontnak segítségével, mely pontot az elsőül ügyesen, vagy legalább nemes inspiratióbul, hogy észre ne vegyék álnokságát, egy közönyös pont által elválasztott, a' harmadik pont segítségével mondom ellenben úgy gondolta depopularisálni ügyemet Morion legdicsőségesebben, ha olajat, vagy inkább, mert ez igen is tiszta volna, szurkot ont azon antipathiába, melyel a' kisebbek a' nagyobbak iránt úgy is annyira viseltetnek honunkban, hogy valóban csuda lesz, ha az ekkép gyáván egymás ellen agyarkodókat nem nyeli el hovahamarább bármilly harmadik hatalom.

Tervem lényege, vezéreszméje az, mit Morion éppen úgy tud, mint bárki más, ki nem sýnylik néhány érzék híjában, 's nem akarja a' legoosmányabb hypocrisis bélyegét viselni homlokán, hogy

1) Lehető legnagyobb általjánosságban 's csak bizonyos időköz, két garast szedvén egy egy holdtul, olgy évenkénti jövedelem kerekedjék, melyhez képest felvehessen a' magyar nemzet száz milliót; — és

2) E' tőke lehető legnagyobb haszonnal Magyarország felvirágoztatására fordíttassék.

Ez tervem lényege, vezéreszméje, egyedül ez; úgy hogy minden, mi azon tul fekszik, nem egyéb, mint annak, bár így vagy amugy módosítható corollariuma.

Azt lehetne erre mondani, hogy valljon miért nem hoztam tohát elé a' dolgot olgy egyszerű köntösben 's miért adtam alkalmat e'féle gyűlöletes megjegyzésekre.

Boldog Isten! Megmondom. Ezt ezen okokbul tettem:

1) Mert ki valami eszmét kedvessé akar tenni, az tán hibáz, ha nem fejti ki annak minden elsőségét 's minden jó oldalait.

2) Mert a' nagyobb birtokosok sulya olgy elhátározó tervemnek életbe léptetésére vagy megbuktatására, hogy nem mulaszthatám el kimutatni, mennyire volna tervem alkalmazása rájuk nézve 's pedig az e g e s z n e k c s o r b i t á s a n é l k ü l hasznos.

3) Mert akárhány magyar van, ki belé köt — ha érdeke kívánja vagy erre kedve csoszsan — biz a' legszentebbe is, 's ekkép tudtam: nem kerülhetem el, bármit tegyek is, hogy Morion vagy rokonkeblűe, köz teherhordási eszmémet valamikép bene piszkolja.

4) Mert feltennem kellett, valamint most is felteszem, minthogy eszmém netaláni sikerének nincs más alapja: hogy vannak és lesznek a' hazában még olgy egyedek, kik méltányolván becsületes tiszta szándékomat és jövedőbe nézetemet, előadásom netaláni csorbait és sötétségeit inkább jóra mint rosszra magyarázva, meg fogják különböztetni tervem vezéreszméjét annak mellékes, 's ekkép így vagy amugy változható feltételeitül.

Lehetetlen volt ezeknél fogva elő nem tüntetnem azon nyereséget, mely az országra háramlanék, ha a' felvett száz milliónak bizonyos része addig is, míg az egész a' hon virágzására befektetve nem fogna lenni, kamatra kiadtnék; a' mely financialis műtétel által inthesi a' száz millió, mint láttuk, száz hetvenre rugna, mi nem volna megvetendő.

E' hypothesis felállítván — melynek azonban lesz-e 's mennyire lesz sikere, más kérdés, de most nem ide való — természetesen, hogy éppen olgy lehetetlen volt legott a' nagy birtokosokra nem eszmélnem, 's pedig 1) is, mert ugyan hol koreshottem volna — és most megint egyedül inthesi és legnagyobb általjánosságban szólok — kilenczven millióra biztosb hypothecát, mint éppen a' nagy birtokosoknál; 's 2) mert gyakorlatilag szólna ugyan mi eshetett volna nekem kedvesebben, mint egy olgy módot feltalálni, mely midőn hetven millióval gazdagítná a' hont, egyuttal és mel-lé k e s e n a' nagy birtokosokat is eszmémhez édesgethetném; a' nagy birtokosokat, kik, mint előbbi cikkeimből kiviláglott, legérzékenyebben, sőt közülök számosan és jobbadán apáik bünei miatt olgy érzékenyen lennének tervem által érintve, mikép ha az legott, és a' nélkül hogy ez által a' közálladalom csorbulna, mi mindig fő szempont, nekik nem kedvezne, valóban nem volna csuda, ha közülök nem egy, 's egyenesen koldusbot elkerülése végett, eget's földet mozdítva tervem megsemmisítésére.

Ámde ezt szegény Morion, oh szegény hon, nem bírta felfogni, 's természetesen, mert tüstint, mikor észrevette, hogy tervem csakugyan használhatna a' nagybirtokosoknak is, úgy annyira elvakítá őt a' magnagyülolet, mikép mind azon számtalan jót sem látta, melyet tervem e g y e n e s e n a' honra árasztana, sem azt, hogy a' kiadandó pénzeknek lehető legbiztosb hypothecára állítása hetven millió kamatjával együtt legalább is hajtana annyi hasznót a' honnak, mint használna a' nagy földbirtokosnak.

Nincs időm részletekre; de az analysis lombikába vetve Morionnak tervem ellen gördített harmadik pontját, mennyire én gondolok írójának mélyebb veseredőibe hathatni — 's fájdalom nem egy eféle egyed van honunkban — az alkalmasint olgy resultatumot adna: Inkább ne éljen a' magyar nemzet, inkább ne virágozzék Magyarország, ha az aristocrátiájának szilárdítását 's felvirágoztatását is eszközölné.

Illy hiedelemben pedig egyszerűleg, de azért mint hiszem, helybül egy könnyen még sem mozdíthatólag

azonokból vagyok, mert másképp teljességgel lehetetlen, hogy Morion lehető legnagyobb malitia nélkül terem vezéreszméjét, mely világosan a hazát illeti, a nagybirtokosok feleségelésre vihette volna át.

Egyébiránt nem akarom ez uttal vizsgálni, hogy valljon mennyire, vagy csak egyáltalában is, van-e nekünk magyaroknak, alkotványunk 's nemzetiségünk fentartása végett aristocratiára szükségünk; annyit azonban mondhatok, mikép az én eszem szerint valóban nem bírom felfogni azon nyereséget, melyet Morion e' következő állításával gondol Magyarországra hártani: ha valljon nem hasznosabb volna-e, ha kissé megfionnyadnának a aristocratáink; nem bírom e' hasznát pedig felfogni azon eldönthetetlen okból, melyhez képest szoros tudományilag éppen azon arányban fogna zsidó és külföldi pénzes gyarapodni, mely arányban megfionnyadnának a aristocratáink, minthogy ezeknek mind inkább megfionnyadása egyedül azokat gyarapítaná, 's nem ám a' nagy magyar közönséget, mit Morion tán és felette dicséretesen o-hajt, de ennek elérésére magnás-gyűlöleti vakságában éppen ellenkező utat tart helyesebbnek, 's ugyanis: mert legyen egyszer csak minden magyar tehetség, zsidók és külföldi pénzesek kezeiben, a' mint hogy kivált a' két évvel ezelőtt életbe léptetett nemzeti panacea következtében nagy rész már azokban is van, nagy része pedig felette gyors léptekkel azok felé indul, és oh milly végvonaglati vakság kell ahhoz nem látni, hogy e' tragoediának utolsó felvonata bizony nem fog lenni magyar, sem nem szabad szellemű.

Valóban szomorú az eset, 's vérünket tekintve annál szomorubb, mert gyűlölségi hajlama nem egy Morion-féle magyarnak még koránt sincs kimerítve azon antipathia által, mellyel az aristocrata iránt viseltetik, de midőn con amore gyűlöli ezt, nem kevesebb gyűlöli a' kormányt, gyűlöli az egyházi rendet, gyűlöli a' katonát, gyűlöli a' németet, gyűlöli a' horvátot, gyűlöli a' tótot, gyűlöli a' görögöt, gyűlöli a' városi polgárt, gyűlöli a' kereskedőt, gyűlöli egyik a' másikat 's a' t. szóval: gyűlöli mindent, mert hiszen hasonneműjével sem él békében, paraszthozvonzó szerelme pedig bizony nem óriási, 's még is nemcsak biztos öbölben véli magát, de reformatori tisztében, mind nemzeti mind alkotmányos tekintetből ugyancsak mély felfogásu tactica szerint 's ekkép vajmi pompás sikerrel gondol procedálni, mert hiszen még is szeret valamit, 's pedig legzsinatibban 's mindenek fölött, t. i. a' hazát, vagy tulajdonképp — mert ugyan mi a' puszta haza a' benne lakó egyedek nélkül — a' hazával mindig egybekevert saját drágalatos magát!

Nem tudom, Morion a' magyar statusbölcsék ezen osztályához tartozik-e, mellynek száma minden torzítás nélkül bizony nagyobb mint gondolnók; de megvallom, sejtem, mert ki vérünk és alkotványunk vajmi kis szigetre szorított diagnózisának daczára annyira gyűlölhethet az aristocratiát, mikép nem látja, hogy annak mostani körülményink közt még erősebb lefonnyasztása nem a' hazára, de a' zsidóságra 's kivált a' külföldiekre nézve volna nyereség, az alkalmasint ugyanazon egy kulföbül szinte mind azok ellen is fog hasonló gyűlöletet 's ebből fakadó dacot, lenézést, kevélységet és dagályt meríteni - gyakorolni, kiket felhozék.

'S ha ezen osztályhoz tartozik, mi ha nem is bizonyos, minden esetre igen hihető, ezen osztályhoz, mely napról napra jobban elisolálja magát nemcsak a' világtól, Európától, de még a' hazában is: akkor az ellenem gördített negyedik pont valóban jó tréfa, melyhez képest az isoláló tervemre akarja fogni az elkülönözés bűnét.

Egyébiránt még egy pillanatra visszatérvén a' harmadik pontra, ha Morionnak telekdíji eszmém ellen nincs más kifogása, mint az, hogy tervem által a' nagy földbirtokosok bizonyos része mostani financialis bonyodalombul tán kivergődnek, 's mind azon milliók, mellyek most kamatként minden évben a' honból kivándorolnak, ezentul a' hazában maradnának, ám jól van, mert noha ezt felette nagyon bannám, mert honunk javát nemcsak directe de indirecte is szeretném előmozdítani, azért e' ponthoz még sem ragaszkodom sine qua non-ként, 's heverjen a' kilenczven millió kamatlan, és szaporodjék ha bírja a' ládában, bizony nem bánom, vagy fektessék az egész száz millió mind egyszerre a' honba, vagy legyen kiadva az költői és metaphysicai hypothecára, a' mint tetszik, mindenben megegyezem, csak hogy ne az én nevemet, de Morion nevét illesse az ebbeli financialis eljárás dicsősége és köszönete.

Az ötödik pontban, miután az előbbiekben nyilván elárulja Morion nemfizetési hajlamát, azt veti szemre, hogy tervem csak palliativ elvkérdésnek látszatik lenni, mert nem valami rendszeres adózási tervet alapít meg, hanem csupán csak a' jövődőt akarja elzalogosítani, 's pedig ha jól emlékezik, harminczöt évre.

A' hatodik pontban pedig egyenesen keveseli Morion azon pénzbeli tehetséget, mely tervem után kerekednék, és ezen valóban igen naiv sort irányozza hozzá: „mert — így mond — azt hiszem, hogy a' nemes gróf meg fogja ismerni, hogy egy annyira elmaradt országnak, mint Hunnia, investitióra vajmi igen kevés pénz évenként egypár millió.”

Már most kérдем a' részrehajlatlan olvasót, lehet-e egy könnyen több szemtelenséget és hypocristit néhány sorba öszpontosítani, mint a' mennyit egybe birt szorítani Morion ötödik és hatodik pontjába?

A' négy elsőben jóformán miudent előhoz, mi a' zsiros nagy többségben nauseát okozhatna tervem ellen, 's miután azt hiszi, „megakasztá az ügyet”, sarkon fordul 's nagy uriasan piczinyeli az egészet! Mintha bizony két kézzel járult volna ahoz, ha határozott és rendszeres adózási tervvel, mely örökre köt, állottam volna elé, és mintha csak azért tetszenék neki vissza tervem, mertmint ő számítá ki — 's bizony nem tudom milly kulcs szerint — csak egypár millió fordítatnék az olly annyira elmaradt Hunnia felvirágoztatására.

Bizony mondom, a' jobb lelkületű, ki mélyebben tekint a' tények forrásiba, émelgyő érzéssel fordul el a' magyar elmebeli surlódások illyféle fekélyeitől; mert hol őszinteség nincs, de mézes szavak és virágok alatt csak álnokság lappang, 's mi több, ennek beburkolására nemcsak különös gond nem fordítatik, de a' legotrombábbul készült csapdába vélik az illetők megcsipethni bárkit, ott a' rohadásnak olly jelei mutatkoznak, mellyektől ha köz neheztelés által nem menekszik meg a' hon, bizony egek sem bírják azt élet felé fordítani többé.

Kinek nem tetszik tervem, vagy hibát talál benne, ám mondja ki, 's lelkemre esküszöm, azért egy hájszállal sem fogom őt rosszabb embernek tartani nálamnál, sőt okosabbnak és jobbnak, ha tévedésimet utba idézve, jobbal bír állnielé. Az isten őrizze azonban a' hazát azon álorzások esábjaitul, kik — mint Morion ellenem gördített ötödik és hatodik pontjában tervé, mellyekben határozott elvű rendszeres adóval 's tervem nem előleges voltával üz pompát — csak azért ülnek a' haladás hyperbola-paripájára, hogy az ostobák nagy seregét elszédítve homályba lökjék, 's ezen fogás által is gátolják a' haladás kivihető és gyakorlati lépéseit.

'S Morionnak addig is, míg bővebben lesz bátor — mint mondja — egyet 's mást szükség esetében előadni „két garas” című indítványom ellen, csak ennyit.

És azért álljon elé. Ha pedig csupa negatíók helyett netalán „hat krajczáros” sőt „tizenkét krajczáros”, az enyéimnél sokkal magyarosb czikkeiben, minthogy garas igaz igen németes, mert Groschen-bul ered, a' krajczár ellenben ugyancsak magyaros, mert de csak távulról sem hasonlít kivált kimondásban a' német Kreuzer-hez; oh szegény Morion! ha mondom csupa negatíók helyett magyarosb czikkeiben jobbra tanít, akkor legyen bizonyos, én leszek első, tédret fejet hajtva leghangosabban elmondani, igen nagyon töredelmes mea culpám, hogy ellenem gördített szívömlédezéseit 's velőáradásait olly kevés udvarisággal fogadám! — 'S erre, t. i. ezen utólsónak megbánására — mert hiszen Morion még semmi jobbra nem tanított — félig meddig már most is hajlandó volnék, 's pedig mert véletlenül éppen most, midőn e' sorokat írom, valakitől, ki a' titokban van, vagy az anonimítási álorzán keresztül nézett, felette nagyon hallom dicsértetni (?) Moriont 's róla azt állittatni: hogy bizony szegénynek nincs rosz intentioja, nem is akart ellenem, kit különösen tisztel, (?) kikelni, hanem hogy már szokásában van, a' magáét is tartalék, de minden rosz szándék nélkül elmondani.

Mea culpám ez uttal azonban még sem rebegem el, mert eddigelé bizony nem tudtam az iránt egészen még tisztába jöni emagammal, valljon e' következő három species közül, mellyel rendkívülig megveré honunkatármány, mellyik vétkezik erősebben honunk iránt, 's ekkép mellyik érdemel több visszatetszést, vagy viszont több kiméletelet.

Egyiknek képét e' czikk által festém. Még sokkal jobban tudnám kidolgozni, de ez uttal tán nem szükség, mert habár általános vonásokban van is oda vetve az,

azért hiedelem szerint, még is magára fog ismerni abban nem egy ravasz, 's nem egy illyest fog benne látni a' mélyebbre tekintő.

Másiknak lényege körülbelül ez: bármibe, jóllehet legkisebb tárgyismeret nélkül belököttyanni, atyáruul fiura átmenő elöitéleteket, vagy könyvekből kiszedegetett általjánosságokat, minden alkalmazás nélkül fényes axiomákként elszónoklani, és a' hazának legéletbevégoőbb kérdéseit olly kevés ihletődéssel és scrupulusal kezelni, mintha csak kártyaházak felépítéséről, vagy efféle gyermekes kedvtőlésről volna szó.

A' harmadik species elvégre az, melly rabulisticai szüléktől eredvén, rabulisticai levégőben élvén, annyira el van minden csepp vér-'s nedvében rabulismustul nyomorítva, mikép mint a' német mondja, „hyperfein” jelleméhez képest egyenes és büszke férfúságot bocsát tekervényes glacé-keztűű féle hiu piperőcséget áruba, szilárd hazafiság helyibe ocsmány önérdék utáni vadászatot állít, majd a' kormányt, meg máskor a' soka-sággal, nem a' köz álladalom előmozdítása végett kaczerkodik, de azért hogy magából legyen valami, habár csak egy kissé magasb felfogás szerint is, valami felette piczi! és melly vak minden, sőt saját maga iránt is, mert in ultima analysi — ha igaz, és pedig igaz, 's ennél nincs szilárdabb axioma, hogy emberséges öntudat 's némi jobb megbecsülése nélkül nem érhetni e' földön el valódi szerencsét — még maga magát is megcsalja.

Már az első, második, avagy harmadik osztályhoz vallja-e magát Morion, nem tudom; hanem hogy egyikéhez tartozik, azt, ha szól, felhozott czikke után ítélve, fogadom, minden mélyebbre ható előtt tökéletesen be fogja bizonyítani. És azért, mert a' választás minden esetre dicső, minélelőbb ki a' napvilágra!

[Vége a' jövő számban].

Gróf Széchenyi István.

Országgyűlést közlemény.

Folytatása LXXIX. orsz. ülésnek. Egy szóm van még Horvátország érdem. követeihez, így folytatá szavát: Ők most kérdésen kívül örülnek, hogy a' horvát nemzetiséget kivitták, mert őktől e' helyen talán tótul, tán szerbül, tán horvátul beszélhetnek, nem, hanem mivel latinul beszélhetnek, ez valóban olly diadal, melly megérdemli, hogy haza érvén, a' nép végig kövesse őket az utczákon, azon nép, mellyet mystificálnak, hogy nemzetiségeért küzdenek, mert nem tartom egyőbnek mystificationál, ha a' horvát néppel elhitetik, hogy nemzetisége a' latin nyelvben áll; rendezzék tehát bizvást a' díszmenetet a' triumphatorok, nem tartok attól, hogy a' pozsonyi közönség őket Magyarországon végig kísérve, nekik zsvivot kiáltson. Hanem van a' dolognak egy kissé komolyabb oldala is. Ha a' t. Rk békétürésit nem fásasztom, egy kis történetet mondok el, mellyet én egy régi krónikában olvastam, de már nem tudom, hol. Volt egyszer, t. KK. és Rk! egy igen lelkes, igen derék hölgy, 's annak volt egy szomszéda, ki különben igen becsületes ember volt, hanem azon csudálatos szokása volt, hogy valahányszor a' szomszéd asszonyt látogatni ment, mindig régi bogaria csizmáját huzta fel. Ezt az asszonyság nem igen szerette, mi igen is természetes, mert a' bagaria-csizmának, kivált ha jól megkenik, rosz szaga szokott lenni, hanem jó szomszédasság kedviért eltűrte mégis, szívesen látta őt, ha jött, szomszédi barátsággal igen sokszor segítette, mint az szomszédok közt szokás, gazdasági kisebb nagyobb bajaiban, sőt mondhatni, ezen asszonyságnak köszönhető az első instructiót is, mellyel gazdaságát felállítá. Ez még eddig csak ment volna, hogy bagariában járt hozzá látogatni, hanem egy kicsit tovább ment a' dolog, mert ő elkezdett csufolódni 's ellenségeskedni szomszédasszonya ellen, őt mindenfelé rágal-mazá 's az embereket ellene felergette, mind azon szivesség viszonzása képiiben, hogy őt bagariában elfogadá, hogy őt szomszédilag segítette, hogy iránta szivességgel volt! már ez ugy hiszem mégis azon becsületes uri embertől szép nem volt, de hijába ez így volt, hanem még ezzel sem elégedett meg a' becsületes szomszéd, hanem egyszer, midőn a' szomszéd asszonyság szüreti mulatságot adott, ezen uri ember, bár tudta, hogy az asszonyság, csufolódásai miatt rá neheztel, a' szüreti mulatságra ugyanazon piszkos bagariában jelent meg. Hasztalan figyelmezteték őt: Uram! nem illik így bemenni, ne tegye az ur! kérélel, szép szó, gorombaság a' kívül állóktól mind nem használt 's mivel szépszerivel be nem mehetett, erőszakkal rontott a' terem-

be, s ott maga módja szerint tánczba ugratott és fitogtatta, hogy neki milyen piszkos bagaria csizmája van. Mi lett következése? igen természetes, hogy az egész társaság eleinte igen felindult a' dolgon és megharagudott, mert az illedelem megsértése nem esik jól kivált fényes társaságnak, hanem utóljára? látták hogy az ember phantasta, s kinevették. A' horvát követeket nem akarom háladatlanoknak mondani, isten mentsen; ők hiven kivitták a' horvát nemzet nemzetiségét, hanem igaz az, mit Mármaros követe is megjegyzett, hogy nemzetek közt is van illedelem, s hogy azt az érdemes követ urak megsértették; azonban mi is hogy jártunk a' horvát követ urakkal, megharagudtunk eleinte rájuk, ez nem használt semmit; mi lenne, ha azt tennők velők, mit a' becsületes szomszéd urammal hölgyünknek tett a' társaság? Tessék az érdemes követ uraknak, kérem szóljanak, de mi őket ki nem hallgatjuk s beszédeik naplóna nem jönnek. Ennélfogva azt gondolom, hogy nemzet végzésben, melyet dec. 2kán hoztunk, mind a' nemzet méltóságának elég van tőve, mind jun. 20ki végzésünk meg van erősítve, de más részről a' tábla megsértett önállóságának is tartozunk azzal, hogy ezen ovást, melyet dec. 2kán behoztunk, tartjuk meg a' mint van. Elnök: Mi az előttem szólt követ ur előadása részét, különösen a' horvát követek nyilatkozatának a' naplókönyvbe vitelét illeti, az iránti észrevételeim előadását annak idejére fenhagyom. Egyébiránt azon hasonlatosságra mit az érdemes követ ur felhozott, csak azt jegyzem meg, hogy hasonlatosságok ritkán illenek a' dologhoz, s reményelem, hogy a' KK. és RR. úgy fognak viseltetni a' horvát követ urak iránt, mint az orsz. ülés kiegészítő részéről viseltetni kell. Egy ezután felszólaló követ, az előbbi szónok kiengesztelő módját nem követheti, hanem komolyan szól a' dologhoz milyen az egyesek élete, olyan az egész is, mint abban, ugy ez utóbbiban is vannak leverező percek. Illyen a' dec. 10i orsz. ülés, melyet alig van követ, ki ne fájlalna. Egyébiránt hátramaradásunk első oka szerinte a' kormány 300 év óta követett hibás politikájában rejlik. S itt előadja 2ik Józsefnek nyelvünk elnyomatására tett intézkedését, melyek ellenében atyáink az 1790ki orsz. gyűlésen, épen ugy mint a' Rk jun. 20kán a' magyar nyelvet diplomatikai polczra emelték. Mi mellesleg a' Rk tettét kellőleg igazolja. 2dik okát hátramaradásunknak az aristocrazia naponkénti súlyosodásában kereste. Ezen baj orvoslására javasla, hogy a' kir. városoknak adaassék képviselő. 3ik okát hanyatlásunknak Horvátországban találja, mely követeknek bár ezek magyarul értenek diák szólást parancsol. — Ezek ellen szükségesnek véli a' nemzetiségét egész erejében felállítani. 4szer hibáztatá a' kir. személynököt is, ki a' jun. 20ki határozatot törvénytelennek mondotta. Köszöntetet szavaz mégis dec. 10i magaviseletért, mivel fölébresztette a' honban azon vágyat, hogy idővel önválástandásu elnökül gondoskodj, milyennei más országok régen birnak, ki a' nemzet nem pedig a' kormány érdekeit képviselje. A' felirást és ovást egyiránt pártolja. Kir. személynök válaszóla, hogy a' Rk által választandó elnök sem fog törvény ellen tehetni, egyébiránt e' kívánságot igen természetesnek látja, de csak azt mondja, hogy ha erős individualitása nem lesz azon választandó elnöknek mint neki, ugyanak helye sem lesz kívánatos. Ismét egy más követ, vala mint az előtte szólókat ugy őt is áthatotta kir. személynök ö nmlga kibékítő előadása; e' bilincsből ő sem tud szabadulni, azonban két oldala levén minden dolognak, ő a' komolyabbat fogja fel. Minap azt mondá kir. személynök ő nm. hogy Európa figyelemmel kíséri reformunkat, amde ezen állításból az következik, hogy ő a' határozatot fentartotta volna. Így pedig a' mint most állunk, legjobb lenne bennünket a' külföld szeméi elől fátyollal eltakarni. Aggasztó helyzetünk oka ama ki apadhatlan forrásból ered, mely mindenki előtt eléggé ismertes s a' t. Itt előadja hogy a' horvátoknak azon fölélmök, miszerint magyar nyelvünket vélik nyakukra tolatni, alaptalan, mert mind a' határozatnál, mind Galliciában, Lodomeriában és Csehországban, mind nálunk a' német nyelv szerfeletti terjesztéséről lehetne inkább panaszkodni. Előadja, hogy a' horvátok csak velünk egyesülten, de nem ellenünk fordulva lehetnek boldogak, sőt nélkülünk jövedőjük sincs. Megemlít, miként zágrábi gyűlésben egy valaki nem áttállá nyiltan kimondani, hogy ő a' gyáva nemzetűtől t. i. a' magyartól mitsem fél. Végül azzal rekeszté be előadását, miszerint intett bennünket, kik a' szép szónak olly örömet engedünk, nehogy elnyellessünk, mint a' meleg égő alatt az óriás kigyó kinyújtott nyelve a' rámenő férgeket nyeli el. Utóljára arra kérte személynök ő exeját, mondaná ki a' jun. 20ki határozatot törvénytelennek, másként két ember

erőszakoskodása miatt a' felelet terhe ráhárul. Kir. személynök ő nm. ugy hiszi, hogy horvátoknak nélkülünk nincs jövedőjük. Végre a' mennyiben az előtte szólt roszalását fejezé ki a' dec. 10i eljárásért, ezt nem lehet fájlalni, de hiszen erről itélend a' köziratokból okulható jelen és jövő kor 's a' Rknek elfogulatlan bírálata. Most egy megyei követ kérdő kir. személynök ő nmlgát, miért nevezi a' jun. 20. határozatot törvénytelennek? ha ennek okát nem adja, akkor olly hatalmat lát benne, mint elnökben, mely a' Rk fölé emelkedett. Ezek után a' felirást és ma beadott ovást pártolván azokat a' m. főR-hez átküldetni kérte. Végül megemlít, hogy mióta ezen leirat érkezett, naponként szaporodnak a' falra szegett jelentések, az örök megkettőztetnek, a' generálisok fontosabb képpel járnak 'sa't. Az ugymond nevétség, mert egy két embernek hangosabbul kiejtett szavaiban Magyarország nem szokás forradalmat képzelni. Királyi szem. az előttem szólt beszédének utolsó része ide nem tartozik. Kiki tegye köteleességét. Most egy megyei követ az ovás ellen nyilatkozott. E' közben egy másik is felállott, de előadását szomszédjai unszolására csak hamar elállván újra leült. Kir. szem. kimondá, hogy az ovás másik részét ugy érte mint lehet, és most Horvátország egyik követe kezd természetesen latinul szólani. Erre megemlédta 'szibongás; kir. szem. a' mit lehet emberi módomban megtenni, megtettem. Illyen viták után én is, pedig erős testalkatom van, gyengülök. Én Horvátország követeit kérem 's magamra vállalom a' feleletet, ha az ovásra észrevételük van, tessék azután előadni (a' Rkhez fordulva) tessék megengedni a' t. Rknek, hátha (történt adháa valami, mióta a' horvát urak nem szóltak, hogy adhassák azt elő, tessék engem is ezen rendes situációból kivenni. Horvátország követe beszél: de a' Rk conversálnak, a' hallgatóság szibong. Többen a' megyei követek közül felugrának. Kir. szem. én látják a' Rk mindent tettem, de a' horvát követek a' többség végzésében nem nyughatnak meg. Én a' határozatot kijelentem. Ö (a' horvát követe mutatta) ellenzését maga nyelvén előadja. (folytonos zaj). Kir. szem. kérem a' Rket, méltóztassanak saját határozatukat megtartani. A' nem figyelmeztetés és lármá közt nagy különbség van. Kir. szem. az ifjuság felé fordulva, látják edeseim, mily szükséges hogy hallgassanak. A' horvát követek egyike folyvást beszél, de nem érthetni. Kir. szem. kérek csendet. Ekkor egy m. b.'s most tiszántuli köv. felszólítá a' gyorsírókat hogy a' horvátors. követ szavait ne írja. Kir. szem. ez így nem volna határozat. — Az auditorium csendben legyen, a' Rket pedig kérem méltóztassanak a' szóló követ urat kihallgatni. A' horvát követ még mind beszél, de senkitől nem hallgattatva. Kir. szem. a' szólóhoz: tessék, tessék, a' Rkhez: méltóztassanak; a' szólóhoz: tessék. E' jelenetnek a' horvát követ leülésével vége szakadván kir. szem. ő nm. így szólt: az érdemes követ előadta észrevételeit, ha az ovásra nincs a' Rknek észrevételek (közbeszólás, nincs) ugy azt ezennel többség akaratának kimondom. És most átmegek a' felirásra. Erre nézve észrevételeimet multkor már előadám, most tehát csak azokra hivatkozva kérem a' Rket, méltóztassanak a' leiratot elfogadni, vagy a' határozattól a' felirásig elállani, (maradjon); azonban néhányan a' felirás ellen, mások pedig mellette nyilatkozván, miután folytonos szibongás közt Horvátország másik követe is valamit szólott, kir. szem. ő nm. a' felirást a' mellette levő üzenettel többség akaratának szintén kimondotta. Végre tanácskozás tárgyaul a' magyar nyelv iránti 5ik üzenetet tűzé ki; mit országbírói ítélőmester felolvasván, miután e' tárgyhoz csak a' horvát követ szólt valamit, folytonos szibongás közt senkitől sem hallgattatva, egyébiránt pedig a' Rk ehezi ragaszkodásukat maradjon felkiáltások által ismételve szorgalmazák, kir. szem. ő nm. ezt is kimondá határozatnak, s ennek a' m. főRkhez átvitelét az országbírói ítélőmesterre bizta, a' felirás átvitelére pedig ünneppélyes küldöttséget nevezett. Végül Aradmegye követe a' mármaros követe példájára ovást tett a' horvátországi követnek a' m. főRknél mondott azon szavai ellen, mint-ha szóló megjegyében oláh nyelv volna tanácskozási nyelv, mire kir. szem. ő nm. válaszóla, mikép e' tévedés onnan származhatik, hogy a' horvátországi követ messziről vészi tudósításit. Ezek után az ülés kir. szem. ő nm. hangos megéljenése közt másfél óra után eloszlott.

LXXXIV. orsz. ülés egyedül a' t. KK. és Rknél dec. 12én d. e. 10 órakor. Tartalom: katonai élelmezés és szállásolás. Folytatólag tárgyaltott a' katonai élelmezés és szállásolás iránti munkát, jelesül a' választmány jelentése a' 21dik laptól, ott hol tegnap félben szakadt. Eleinte 3 bányavárosi követ szólt egymásután 's hathatósan kérék a' KK. és RR. hogy százados törvény és szokás által szentesített szabadvéteiket, mel-

lyeknél fogva eddig a' katonatartás terheitől mentek valának, továbbis fentartani ügyekkezzenek. A' bányavárosi követek előadását két felső vidéki megyei követ s kir. személynök ő nmga mindenesetre méltánylandónak találták, mert mint kir. személynök ő exca megjegyző a' szokatlan terhekkel összekötött bányamivelés gyarapításául nemcsak nálunk de másutt is széles e' világ a' bányavárosok lakóji eleitől fogva bizonyos engedélyekkel ruháztattak fel. Figyelembe veendő tehát jelen körülményink közt a' bányavárosok szegénysége is, s ha ez előtt katonatartásra természetvényeket kiváltság erejénél fogva adni nem köteleztettek, most a' természetvények helyett kiszolgáltatandó váltságdíj-fizetésre szinte nem szoríthatnak. Azonban némely megyék követei válaszóla, hogy ha az 1840kitörvényhozás a' 7 bányavárosnak törvényben alapult azon kiváltságát, miszerint eddigelő szidókat maguk közt meg nem szenvedtek, módosíthatja, a' szőnyegen forgó mentességet, különösen pedig két szempontból vélte egy m. követe a' bányavárosok katonatartástól mentességét jövőre megszüntetni 1) mivel a' bányavárosok eddigelő katonát nem tartottak, holott az ország többi hatóságie' teher régidő óta egyaránt viselik. 2) Bányavárosokban több keresetmód levén mint az ország egyéb vidékén, a' katonatartás terhet az illető bányavárosi lakosok meg sem fogják érezni, legalább sokkal kevésbbé lesz az rájuk nézve súlyos mint az ország egyéb részeire nézve hol a' keresetmód aránytalanul csekélyebb, a' pénzüsség érezhetőbb s ennél fogva a' felszólamlott bányavárosok ovását e' helyen azért sem vélték tekintetbe veendőnek, mert ha ezt az illető követek tovább is szorgalmazni hivá (va érzendik magukat, e' tárgyudjon szőnyegre hozatalakor ismét leend alkalmok az igényelt mentességet szóba hozni, és ha a' jog 's igazság ugy hozná magával a' különben is ma-holnap szőnyegre kerülendő bányászati általános elrendezésekor mind azon eszköz kivívását megsérteni, melyek hazánkban némileg hanyatlásnak indult bányamivelés felvirágzását biztosítani látszanak. Ezután a' horvátországi követek egyike emelt szót, de hogy mit beszélt, a' csendre figyelmeztető elnöki kijelentés daczára is hangosan nyilatkozó conversálás miatt kivenni nem lehetett. Most a' választmányi jelentés 21dik lapján idézett 22% alatti csatlólvány olvastatván, elnöki figyelmeztetés követeztében az 5ik § végén álló ezen kezdetnek „Stabilis és főtisztek stb. első sora hagyatott meg, hátralevő része pedig ezen szavaktól kezdve: „ha azonban“ egész végig kihagyatott. Elfogadtatott továbbá azon indítvány is, miszerint a' katonaság által az elfogatokról s egyéb katonai illetőségek kiszolgáltatásáról szóló nyugtatóv. ok jövedőre Borsod végében divatózó szokás szerint országszerte nyomtatottak legyenek, nehogy a' káplárok s egyéb altisztek által elczikornyázott kéziratok a' számadás pontos vitelét akadályoztassák. Ellenben a' csatlólvány többi §ai a' kerül. tárgyaláskor tett változtatások szerint elnöki ellenzés mellett is meghagyattak. — Szintugy a' 23% alatti rekesztvény is változás nélkül helyben hagyatott. Majd a' választmányi jelentés 25-dik lapján levő 5-dik pontra kerülvén a' tanácskozás, az elnökség nem osztozhatott a' KK. és Rk azon megállapodásában, hogy a' kórházakról minden tekintetben maga a' kormány gondoskodjék, hanem e' részben a' választmány javaslatát kérte megtartani. Azonban a' ker. megállapodás mellett a' többség itt is megmaradt. Végül olvastatott a' ker. tanácskozáskor tett észrevételek azon része, melyben a' KK. és RR. a' választ. szerkezettel ellenkezőleg kijelentik, miként nem egyezhetnek abban meg, hogy a' természetvényeknek hadszabályzati (reglamentaris) áron történő kiszolgáltatásából az adózó népre háramló veszteség megváltása fejében a' kincstárnak az ország részéről valamely summa (a' választmány ezt 368,457 ft. és 18^{1/4} kr teszi) ajánltassék meg. Ezen elvet egy követ imigy védelmezé: terhes ugymond az élelmezés és szállásolás az ország lakosira nézve azért, mivel 1) az adózó a' katonát házánál tartani köteles, mi az abból eredő alkalmatlanságokat mellőzve erkölcsiség szempontjából is veszedelmes; 2) az adózó nem egyszer olly termékeket is köteles kiszolgáltatni, miknek az időjárás vagy vidéke mostohasága miatt nincs birtokában. Ezeket tehát sokszor messze földről drága pénzen kénytelen bevásárolni. Súlyosabbá válik pedig ezen teher az által, hogy 3) az illy drága áron bevásárolt természetvények az adózótól hadszabályzati áron (mely a' piaczinál sokkal alantabb) vétetnek be. Mind ezen teher megszüntetésére s' illetőleg megváltására nézve tehát multhatlanul szükséges a' kormányt ugy, mint kerületileg javasoltatik, nyilatkozásra bírni, hogy már egyszer isten és ember lássa a' kormányt e' tárgyban szándékát. Egy más megye követe

sem a' kerületi sem a' választmányi javaslatot nem fogadhatja el küldője nevében, mert ezek a' katonaságnak szolgáltatandó természetűek árát országgyűlésről országgyűlésre kívánják meghatározatni, a' katonatartásnak pedig kész pénzzel megváltatását annál kevésbé akarják, mert jelen körülményink közt pénzkeresetmód nem lévén, az adózók teljességgel nem fizethetnének, — mert 2) bár mit ígérne is az ország megváltás fejében, csakugyan biztosítót kívánna a' kormány, illy biztosítékadásra pedig szóló megyei követ utasítja, míg e' hazában új keresetforrások nem nyitnának meg, addig teljességgel rá nem állhatnak. Azt egyébiránt igazság érdekében követelik hogy a' katonaságnak kiszolgáltatandó természetűek kezelésével szerfölött elharapozott visszaélések hova hamarabb szüntessenek meg. Egy m. vgye köv. a' megváltás ellen szintilly értelemben nyilatkozott, annyi különbséggel mindazáltal, hogy határozottan azt kívánja, miszerint a' kormány tartsa katonáit piaci áron vett természetűekkel, mert ugymond a' megváltás, akár élelembőség akár élelemszükség legyen, egyiránt igazságátalan lehetne, ha ugyan is nagy a' bőség, akkor a' piaci olcsóságot tekintve mindig a' kincstár vesztené, ha ismét a' szükség nyomná az országot, — akkor viszont az adózó szenvedne. Van is erre példa, mert 1834 óta már a' cs. pattantyusok mindig piaci áron vett termékekkel látattak el's az a' hadi számadásokban még eddigelő semmi nagyobbserű fenakadást nem okozott. Szintilly értelműleg nyilatkozott egy szab kerület követe mondván, hogy a' termékek árát országgyűlésen nem határozhatni meg, annál fogva az ő kerülete a' katonaság számára piaci áron akarná bevenni a' termékeket. Többen kívánván még e' tárgyhoz szólani kir. személynök ő nmlga, kinek e' tárgyban nyilatkozatit összefüggés kedvéért köv. tudósításunkban adandjuk, a' tárgy folytatását más napra halasztá.

LXXXV. orsz. ülés a' t. KK. és Rknel dec. 13án délelőtt 11 órákor. Tárgy: Katonai szállásolás és élemezés. Mielőtt a' tegnapi tárgy kifejtését folytatnók, előre kell bocsátanunk a' KK. és Rknek az 1840: 3dik t. cikk által a' katonai élemezés és szállásolás tárgyában kiküldött orsz. választmány jelentésire tett kerül. észrevételeink ez utolsó pontját: „Azon adatokra, mik az orsz. választmány jelentésének 26. és 27dik lapjain a' H) pont alatt a' természetűek kiszolgáltatásából az adózó népre háramló veszteség érdemében előadatnak, kénytelenek a' KK. és RR. megjegyezni, hogy az adózók ollyatén köteleztethetőségét, miszerint pénzbeli adókat természetűek kiszolgáltatása által lehatjani kényszerítethetnének, törvényben gyökerezettnek nem tartják, annyival inkább el nem ismerhetik, hogy azok törvényesen kötelezessenek arra, hogy természetűeiket a' kir. kincstárnak valóságos igazárunk alul engedjék át. Midőn a' hadszabályzati ár behozatott, ez azon nyílván kijelentett szándékkal történt, hogy általa az adózó népnek könnyebbség szerzettessék, 's kétséget sem szenved, hogy ezen ár megállapítása idejében a' piacit felülhaladta. Az, hogy időközben a' körülmények változván a' hadszabályzati ár jelenleg a' piacinál rendszerint alább áll, az adózóknak közállomány iránti viszonyait meg nem változtatta, 's nem kötelezheti őket arra: hogy a' mi tőlük azelőtt minden veszteség nélkül kívántatott, azt most súlyos veszteségükkel is teljesíteni kénytelenítessenek, sőt inkább őket azon méltányos kívánatra jogosítja: hogy valamint a' természetűek kiszolgáltatásánál az előtt veszteséget nem szenvedtek, úgy illyetén veszteség elszívására most se kényszerítessenek. Nem lévén tehát semmi alapja annak, hogy az adózó nép természetűeit a' piaci ár minden változásin keresztül örök időkre, 's pedig egy előre megszabott áron a' kir. kincstárnak átadni tartozzék, a' mint az illy követelés törvényességét az ország Rdel azok szerint is, mik e' részben az orsz. választmány jelentésében előadatnak, soha el nem ismerték; úgy kötelezőeknek tartják a' KK. és RR. most is kijelenteni: miszerint meg nem egyezhetnek az orsz. választmány azon véleményében hogy a' természetűeknek hadszabályzati áron történő kiszolgáltatásából az adózó népre háramló veszteség megváltása fejében a' k. kincstárnak az ország részéről valamely summa ajánlások: 's midőn az orsz. választmányunk ezen véleménye csupán azon nézetből eredett, hogy a' természetűek szabott ároni kiszolgáltatásának minden pótlás nélküli megszüntetését a' jelen körülmények közt reményleni nem lehet, a' KK. és RR. ő fels. törvény- és igazságszeretetétől biztosan reménylik, hogy az adózó népet olly teherviselésre mellyel nem tartozik, kényszerítetni nem kívánja. „Az ittelepre bocsátott kerül. észrevételre még tegnap azt jegy-

zé meg kir. személynök ő nmlga, miszerint az észrevétel azon kifejezésével, hogy a' KK. és RR. a' természetűeknek hadszabályzati áron történő kiszolgáltatásából az adózó népre háramló veszteség megváltása fejében a' kir. kincstárnak az ország részéről valamely summa ajánlításában nem egyezhetnek, minden lehető alkudozásnak utja elvágatik, mert ha a' terhek megváltása a' fő czél és mégis másfelől az mondatik ki, hogy a' t. KK. és RR. a' terhek megváltásában nem egyezhetnek, nem képzelhetni hogy valami egység létesülhessen: legjobb volna tehát magát az orsz. választmány javaslatát fogadni el, miszerint a' megváltási terhek nem mondatnak ugyan törvényeseknek, de más felől a' dolog lenyegére nézve az alkudozás utja sem vágatik el. A' mai ülést ismét az orsz. választmányi javaslat ajánlásával kezdő meg kir. személynök ő nmlga, mire egy követ illy formán fejezte ki magát: a' katonai élemezés kötképen terheli az adózókat, a' mennyiben iször szinte 100 évvel ezelőtt megállapított hadszabályzati áron kénytelenek a' szegény adózók a' termékeket a' katonaság számára kiszolgáltatni, holott ezen ár a' változott idő 's körülmények miatt már most még a' legolcsóbb piaci árnál is csekélyebb. Terheli 2) az által, hogy a' termékek természetűi kiszolgáltatásában a' beszédésnél, szállításnál 's kezelésnél a' községek előjáróji, a' megyék biztosai sőt maguk a' katonák által is mondhatlan zsarolások és visszaélések követtettek el. Már mi az első terhet illeti, szóló nem ismerheti azt soha el, hogy az adózó nép a' katonaság számára piaci árnál olcsóbban tartozzék terményeket szolgáltatni, sőt azon évben sem egyezik meg, hogy az adózók a' piaci áron tartozzanak terméket adni, mert a' beszédési 's kezelési önkény így is megmaradna, szóló szerint tehát csak ez utóbbival járó terhek lennének megváltandók, annál fogva ő a' kerületi észrevételt így kívánná módosztatni: „kötelességüknek tartják a' KK. és RR. most is kijelenteni, miszerint a' természetűeknek mostani kiszolgáltatás módjából az adózó népre háramló teher megszüntetése fejében ajánlattételbe nem bocsátkozhatnak, s mielőtt e' tárgyra nézve is a' kormány szándékát meg nem értendik. „Igy remélhetjük, hogy adózóink mind a' hadszabályzati ártól, mind a' termények természetűi kiszolgáltatásától megmenekhetnek. A' mi M. megye követének tegnap felhozott, de figyelmet nem gerjesztett észrevételét illeti, a' fa-kiszolgáltatásra nézve, ezt annál inkább ajánlom a' t. KK. és RR. figyelmébe, mert átnézvén tegnap óta az illető tabellákat, úgy találtam, hogy ha a' kiküldött választmány jelentése nyomán a' katonaságnak leendő kiszolgáltatásra nézve az 1751. hadszabályzatot vesszük sinórmértékül, évenként 14,740 öl fát veszünk, minek ára 67,805 ezüst forintot teszen, ha ellenben a' M. megyei követ által indítványzott 179 lki k. k. intézvényhez ragaszkodunk, az említett 14,740 öl fát meggazdálkodhatjuk, vagy is más szóval, minthogy ezen intézvény szerint a' katonaságoknak nyáron által felényi fa rendeltetik adatni, szinte 80 ezer ezüst forint terhetül kimélhetjük meg adózóinkat. Kívánom tehát az 179 lki kir. intézvény szerint választani meg a' famennyiséget annál inkább, mert a' katonák a' kérdéses intézvényben meghatározott mennyiségnél most sem kaptak többet, miért kellene hát az adózókkal számukra még is többet fizettetni váltásdíjt. Ezen előadásra kir. személynök ő nmlga megjegyzi, hogy miután e' szerint a' kincstárnak leendő egyezkedés utja el nem vágatik, észrevételt tenni nem akar, mi pedig a' famennyiséget illeti, erre nézve bizonyos adathoz kívánna támaszkodni, egyébiránt a' felidézett 179 lki resolucióra megjegyzi, hogy ahoz az 175 lki hadszabályzattól eltérve csak azért nem kívánna ragaszkodni, mert majd ismét hivatkozhatnék valaki olly resolucióra, mely a' t. KK. és RR. nek sehog sem fogna tetszeni. Szólt még e' tárgyhöz néhány követ, sőt maga az indítványzó is felszólt még egyszer, de inkább csak némely kifejezések meghatározására 's felvilágosítására szorított, mert látta hogy a' nagy többség az általa mondottaknak különféle árnyéklattali ismétlése után indítványát egész kiterjedésében elfogadta. Ezután folytatá a' nádori ítélőmester a' választmányi jelentés olvasását, mi hamar tökéletesen bevégeztetvén az ülés 12 és 1/2 órákor eloszlott.

Legujabb. Decemb. 14kén tartott 122dik kerületi ülésben a' kerületi napló, orsz. választmány iránti 2dik üzenete a' m. főRnek, több rendbeli folyamodások 's a' megyei kihágások iránti választmányi jelentés tárgyalatott, mely dec. 15kén a' 123dik 's dec. 16kán a' 124dik kerül. ülésekben is folytatott, mely 3 rendü

kerül. ülés részleteit jövő számunkra vagyunk hagyni kénytelenek.

A' jégverés ellen kölcsönösen biztosító magyar egyesület alulirt igazgatója ezzel sietve kívánja, addig is míg a' kormányzó választmány a' számadásokat átvizsgálhatná — örömmel tudatni a' közönséggel, hogy nemcsak minden biztosított tagnak idej, kára teljes mértékben az alapszabályok 16. §ban említett becslési költségeken kívül, minden más legkisebb levonat nélkül megtérítetik, sőt még tartaléktöke is marad. — Minőlfogvást a' kárva lottak ezennel tudósítanak, hogy teljes kármentési pénzöket ugyanazon ügynököknél, kiknél biztosítottak, haladéktalanul felvehetik. Kelt Pesten dec. 16án 1843. Weisz Bernát Ferencz.

A' m. tud. társaság ülései, két havi szünet után, dec. 11. ismét megkezdettek. Az első ülés levelezések elintésével, közlemények elfogadásával, 's többféle tárgy előkészítésére választmányok nevezésével foglalkodott. Különösen, előterjesztő a' titkoknál némely külföldi tudós testületek küldeményit, u. m. a' müncheni kir. academia 's a' genfi természetud. társaság legujabb évkönyveiket; továbbá a' luccai örökös herczeg ő fenségétől a' luccai történetár (Monumenti e documenti per servire alla Storia di Lucca) 12 kötetét; végre Deáki Zsigmond lev. tagtól a' luccai kir. academia évkönyveit 10 köt., Lucca történetét Mazzarósától 2 köt. és Papi commentárjait a' francia forradalomról 9 köt., mellyekért az academia ezennel nyilvános halálját mondja ki. Köszönettel fogadtatott Nagyvendégi Elek kalocsai segédtanító pozsonyi tájszógyűjteménye is. Vizer István mérnöktől a' „Karpátok leírása ermeszettudom. tekintetben“ a' Tudománytárba felvétellett; egy nyomtatás végett beküldött méhészeti munka pedig vizsgálat alá bocsátatott. — A' dec. 18. volt ülésben élénk örömmel 's meleg hálával hallgatá a' társaság nádor pártfogó ő fenségének a' másod elnökhöz intézett (magyar) levelét, mellyben tudtára adja, hogy ő fels. legk. királyunk az academia kérelmére 's ő fensége ajánlatára a' finn és magyar nyelvek rokonsága kinyomozása tárgyában éjszakon utazó Reguly Antal acad. lev. tagnak czólja könnyebb elérése végett ezer pengő ft. segédpénz e küldetését kegy. elrendelni méltóztatott. Ugyanez ülésben a' titkoknál bővebb előadásban kifejtvén a' „magyar nyelvjárások“ (dialectusok) kitanulása fontosságát 's a' tárgynak most mibenlétét, ennek mielőt alaposb és kimerítőbb megismerhetésére indítványt tett, melly, elvileg elfogadtatván, részletei bővebb meghányása 's a' teendőkről véleményadás végett választmány elibe utasított —

Sz.-Fejérvár nov. 29én. Kilencz napig tartott közgyűlésünk ma fejeztetett be. Ha első napi köztanácskozásunknak jog 's alkotványos eredvénye feloldothetné velünk a' közbeszött mérges kifakadásokat, jelenteket 's bouffonadeokat, örömmel tudatnók az olvasó közönséggel: miként Fejér lelkes Rdei, a' megyei választmány véleményéhez képest, az alkotványos utra visszavezető 's f. é. oct. 12röl kelt k. k. leiratot, hat el-lenszavazaton kívül általános hódolattal fogadván, követeiknek meghagyták: ügyekessenek törvényt alkotatni, hogy a' horvát követek országgyűlésen magyarul szóljanak. De előre fejtett örömlünk utjainknak hydraként ujuló fondorkodása megirigylvén, ezek közül a' kis Herostratus 's bajtársa a' pesti satelles először a' kormány politikáját kezdék rágalmozni, de mivel úri philippicákat a' józan többség ez uttal feleletre sem méltatá, az első, ezen csupán időnyerés végett használt taktikát crimen laesaeenak tekintvén, azon impertinentiával torolta vissza: hogy megyénknek, sőt mondhatni, hazánkunk is két kitűnő magnásitól, kik e' manoeuvret használták, ismételt felszólítás után az „uri“ czímet is megtagadta, holott övéinek czímetét soha nem felejtí, sőt egy alig perillustris de pénzes barátját a' cortések előtt bizonyos alkalommal mindig méltóságos urnak tituláta. 'S midőn ezen szándékos sértegetést a' felzudult tömögéből valaki impertinentiának nevezné, dictatori hangon felszólt a' közönségből mindenkit „szeretném ugymond látni, ki szemembe merné mondani az impertinentiát.“ Azonban megkapta, mit keresett, mert S. P. aljegyzőnk komolyan szemébe mondá az impertinentiát és ha ezért elégtételt kívánna, bárminővel kínálkozék. Soha jegyző hübben nem tolmácsolta a' többség érteit, mert himezzetlenül kimondotta, mit a' jelenvöltek 2/3 része gondolt, 's minek hasonló kiejtésétől csak a' már feljegyzett szólók sorozta iránti tekintet tartóztatá a' többséget. Azonban e' hű tolmácsolásért nem aratott köszönetet, mert a' formalitások két főbajnoka a' rendszabálymegszegését nagyobb hibának tartván a' nyilvános

